

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної та
навчальної роботи

_____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історико-культурні заповідники України

для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**
напрямок підготовки **032 Історія та археологія**
освітній рівень **перший (бакалаврський)**
освітня програма **краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм**
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Коцур Анатолій Петрович, д-р. істор. наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 20 23 / 20 24 н.р. Анатолій Петрович Коцур «28» 23 / 20 24 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20 ___ / 20 ___ н.р. (_____) «__» ___ 20 ___ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Коцур Анатолій Петрович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

_____ (Капелюшний В. П.)

Протокол № 10 від « 01 » 02 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від « 23 » 02 2022 року № 18

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування систематизованого уявлення у студентів про історико-культурні заповідники, які відіграють важливу роль у збереженні надбань минулого, в духовному розвитку нації та розбудові державності; озброєння майбутніх фахівців теоретичними знаннями і практичними навичками, які можуть бути використані у майбутній професійній діяльності.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні періоди історії України, події і дати, визначні пам'ятки.
2. *Вміти* опрацьовувати наукову літературу, зокрема з історії регіонів України.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

2. Анотація навчальної дисципліни:

В програмі курсу студенти вивчають поняття «Історико-культурний заповідник», Закон України «Про охорону культурної спадщини», Типове положення про історико-культурний заповідник, нормативно-законодавче регулювання та структурно-функціональне управління заповідною справою. З'ясовується історія розвитку та сучасний стан історико-культурних заповідників України. Комплексно розглядаються історико-культурні заповідники, які з'явилися за роки незалежності України. Акцентується увага на функціях історико-культурних заповідників: науково-дослідницька, культурно-виховна, рекреаційно-освітня. Розкриваються функції та роль історико-культурних заповідників у соціокультурному розвитку регіонів. Для глибшого вивчення курсу широко використовуються матеріали фондів Національних історико-культурних заповідників України.

Завдання (навчальні цілі): характеристика історії розвитку та сучасного стану історико-культурних заповідників України, засвоєння базових понять дисципліни, конкретизація змісту поняття «історико-культурні заповідники» та ознайомлення з нормативно-законодавчим регулюванням і структурно-функціональним управлінням заповідною справою, особливостями використання ресурсів історико-культурних заповідників для науково-дослідницької, культурно-виховної, рекреаційно-освітньої діяльності, вироблення навичок роботи з науковою і спеціальною літературою, картами, довідковими виданнями тощо, уміння застосовувати отримані під час навчання знання на практиці: при написанні магістерських робіт, в подальшій науковій і практичній діяльності.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисциплі- ни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати історіографію, джерельну базу, періоди становлення та розвитку знань з історії історико-культурних заповідників	лекція, самостійна робота	контрольна робота 1	10%
1.2	Знати сутність базових понять і термінів, що стосуються історико-культурних заповідників	лекція, самостійна робота	контрольна робота 2	10%
1.3	Знати: основні етапи розвитку історико-культурних заповідників	лекція, самостійна робота	контрольна робота 1	10%

	України			
1.4	<i>Знати:</i> конкретний матеріал про історико-культурні заповідники України, особливості заповідної справи у регіонах України	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота 2</i>	<i>10%</i>
2.1	<i>Вміти</i> ідентифікувати основні дефініції та базові поняття історичного дискурсу історико-культурних заповідників	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	<i>7%</i>
2.2	<i>Вміти:</i> орієнтуватись у нормативно-законодавчій базі та використанні її для охорони та збереження пам'яток історико-культурної спадщини України	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	<i>7%</i>
2.3	<i>Вміти:</i> скласти характеристику історико-архітектурних, архітектурно-історичних, історико-меморіальних, історико-археологічних, історико-етнографічних історико-культурних заповідників України	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	<i>7%</i>
2.4	<i>Вміти:</i> аналізувати потенційні ресурси історико-культурних заповідників для соціокультурного розвитку регіонів України	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	<i>7%</i>
2.5	<i>Вміти:</i> використовувати організаційні, методичні та методологічні аспекти діяльності історико-культурних заповідників для дослідження пам'яток історії та культури, проблеми охорони і збереження національного культурного надбання	<i>самостійна робота</i>	<i>презентація</i>	<i>6%</i>
2.6	<i>Вміти:</i> використовувати здобуті знання з курсу для проведення самостійної дослідницької роботи	<i>самостійна робота</i>	<i>реферат</i>	<i>6%</i>
2.7	<i>Вміти</i> оперувати комплексними знаннями з історико-культурних заповідників у майбутній професійній діяльності	<i>лекція, семінар самостійна робота</i>	<i>контрольна робота (залік)</i>	<i>10%</i>
2.8	<i>Вміти</i> застосовувати теоретичні методи при аналізі вивченого матеріалу	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота (залік)</i>	<i>10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2.	1.3.	1.4.	2.1	2.2	2.3.	2.4.	2.5	2.6	2.7.	2.8.
Програмні результати навчання (назва)												
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства, історико-культурного туризму та екскурсійної справи).		+	+	+		+		+	+	+		+
ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.			+	+	+		+		+	+	+	+
ПРН 17. Вміти розробляти екскурсії та тури історико-культурного спрямування.				+			+		+		+	+
ПРН 18. Вміти впроваджувати та організовувати тематичні екскурсії та тури на основі історико-культурної спадщини України та країн світу.			+		+		+		+			+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1: РН 1.1, 1.3 – 20 балів/12 балів*.
  2. Контрольна робота з тем ЗМ2: РН 1.2, 1.4 – 20 балів/12 балів.
  3. Реферат ЗМ 1: РН 2.6 – 6 бали/4 бали.
  4. Презентація тем ЗМ2: РН 2.6 – 6 бали/4 бали.
  5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 14 балів/8 балів.
  6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 14 балів/8 балів.
- * максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання реферату та презентації; бали, отримані під час модульного контролю, а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (заліку), а саме: за виконання запропонованих завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-11, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 12-22.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферат і презентація) і підсумкове оцінювання (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 80 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 20 балів).

<i>Змістовий модуль 1</i> Історія виникнення і становлення історико-культурних заповідників, засади їх діяльності в Україні			<i>Змістовий модуль 2</i> Класифікація історико-культурних заповідників України та їх роль у соціокультурному розвитку регіонів			<i>Залік</i>
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Самостійна робота (презентація)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	
6 (максимум)	14 (максимум)	20 (максимум)	6 (максимум)	14 (максимум)	20 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати від 0,5 до 2 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 0,5 бала;
  - логіка викладення 0,5 бала;
  - використання основної і додаткової літератури 0,5 бала;
  - аналітичні міркування, вміння робити висновки 0,5 бала.
- Реферат* оцінюється в діапазоні від 1 до 6 балів.
- наявні основні складові елементи зовнішнього оформлення, проаналізовано основні поняття теми, висловлено особисте ставлення до питань, які викликають дискусію; дана узагальнена аргументована оцінка; зроблені ґрунтовні висновки; 6 балів
  - наявні основні складові елементи зовнішнього 5 балів

оформлення, тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування, зроблені висновки;

- наявні основні складові елементи зовнішнього оформлення, реферат переважно компілятивного рівня ; 3-4 бали
- розкритий лише один окремий аспект теми, без належної аргументації, власного бачення оцінки й висновків. 1-2 бали

Презентація однієї із запропонованих студентом тем, подається викладачеві впродовж ЗМ 2, але не пізніше останньої декади травня.

Критерії оцінки практичного завдання – презентації:

- Тема дослідження – актуальна, залучено багатий ілюстративний матеріал, історичні відомості про об'єкт дослідження, наявні глибоко обґрунтовані висновки автора, логічно побудований матеріал візуальної презентації, робота оформлена відповідно вимогам до такого виду робіт. 6 балів
- Тема дослідження – актуальна, залучено багатий ілюстративний матеріал, матеріал візуальної презентації підібраний поверхово, робота оформлена відповідно вимогам до такого виду робіт. 5 балів
- Тема дослідження розкрита поверхово, матеріал візуальної презентації не розкриває зміст теми, робота оформлена відповідно вимогам до такого виду робіт. 3-4 бали
- Тема дослідження розкрита поверхово, матеріал візуальної презентації не розкриває зміст теми, робота оформлена з певними огріхами, не відповідає вимогам до такого виду робіт. 1-2 бали

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи**, які складаються з питань, що потребують розгорнутої відповіді, зокрема Контрольна робота 1 і Контрольна робота 2.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (п. 7) від 31 серпня 2018 року.

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (чи/або заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж **40 балів** (критично-розрахунковий мінімум). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням із викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

Студенти, які не набрали впродовж семестру 60 балів обов'язково складають залік.

Залікова контрольна робота містить два завдання, кожне з яких оцінюється 10 балами.

Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми, містить ґрунтовні висновки 10 балів

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 8-9 балів

Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання 6-7 балів

Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки 5-4 бали

Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми 1-3 бали

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

№	Назва теми	Лекції	Семінари	Самостійна робота
	МОДУЛЬ 1. Історія виникнення і становлення історико-культурних заповідників, засади їх діяльності в Україні			
1.	Вступ. Тема 1. Історіографія та джерельна база курсу. Історико-культурні заповідники: історичний дискурс	2		
2.	Тема 2. Нормативно-законодавча база діяльності історико-культурних заповідників України	2		2
3.	Тема 3. Історико-культурні заповідники Києва	2	1	2
4.	Тема 4. Історико-культурні заповідники АР Крим і м. Севастополя	2	1	2
5.	Тема 5. Історико-культурні заповідники Вінницької області	1	1	2
6.	Тема 6. Історико-культурні заповідники Волинської області	1	1	2

7.	Тема 7. Історико-культурні заповідники Донецької області	1	0	2
8.	Тема 8. Історико-культурні заповідники Запорізької області	1	1	2
9.	Тема 9. Історико-культурні заповідники Івано-Франківської області	1	1	2
10.	Тема 10. Історико-культурні заповідники Київської області	1	1	2
11.	Тема 11. Історико-культурні заповідники Кіровоградської області	1	0	2
12.	Реферат			4
13.	Контрольна робота з тем М 1		1	
	МОДУЛЬ 2. Класифікація історико-культурних заповідників України та їх роль у соціокультурному розвитку регіонів			
14.	Тема 12. Історико-культурні заповідники Львівської області	2	1	2
15.	Тема 13. Історико-культурні заповідники Миколаївської області	1	0	2
16.	Тема 14. Історико-культурні заповідники Полтавської області	1	1	2
17.	Тема 15. Історико-культурні заповідники Рівненської області	1	0	2
18.	Тема 16. Історико-культурні заповідники Сумської області	1	1	2
19.	Тема 17. Історико-культурні заповідники Тернопільської області	1	0	2
20.	Тема 18. Історико-культурні заповідники Харківської області	1	1	2
21.	Тема 19. Історико-культурні заповідники Хмельницької області	1	1	2
22.	Тема 20. Історико-культурні заповідники Черкаської області	2	1	2
23.	Тема 21. Історико-культурні заповідники Чернівецької області	1	0	2
24.	Тема 22. Історико-культурні заповідники Чернігівської області	1	1	2
25.	Контрольна робота з тем М 2		1	
	ВСЬОГО ЗА СЕМЕСТР:	28	16	46

Загальний обсяг **90 год.**, у тому числі:
лекції – **28 год.**; семінари – **16 год.**; самостійна робота – **46 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Денисенко Г.Г. Культурна спадщина у формуванні історичної пам'яті. Київ: Інститут історії НАН України, 2018. 319 с.
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини». *Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури*. Спецвипуск. Київ: УТОПШК, 2000. 32 с.
3. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. Чернігів: ВАТ «РВК Деснянська правда», 2011. 796 с.
4. Звід пам'яток історії та культури України: Енциклопедичне видання: У 28 т. Кн. 1: Київ. Ч. 1: А – Л / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1999. 608 с.
5. Звід пам'яток історії та культури України: Енциклопедичне видання. – Кн. 1: Київ. – Ч. 2: М–С / Редкол. тому: Відп. ред. П. Тронько та ін. Упоряд.: В. Горбик, М. Кіпоренко, Н. Коваленко, Л. Федорова. НАН України. Інститут історії України; Інститут археології України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського. К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. С. 585–1216: іл. Бібліогр.: с. 1161–1180. Показч.: с. 1183–1213.
6. Звід пам'яток історії та культури України: Енциклопедичне видання. – Кн. 1: Київ. Ч. 3: С–Я / Редкол. тому: Відп. ред. П. Тронько та ін. Упоряд.: В. Горбик, М. Кіпоренко, Н. Коваленко, Л. Федорова. НАН України. Інститут історії України, Інститут археології, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; Міністерство культури України; Українське товариство охорони пам'яток історії та культури; Головна редакція Зводу пам'яток історії та культури при видавництві «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана. К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2011. С. 1217–2197.
7. Історико-культурні заповідники: [наук. моногр.] / М-во культури України, Держ. служба з питань нац. культур. спадщини, НДІ пам'яткоохорон. дослідж.; ред. В. В. Вечерський. Київ, 2011. 292 с.
8. Історія Києва: від княжої доби до сучасності. Збірник документів і матеріалів: Навч. посібник / За заг. ред. В.Ф. Колесника, А.П. Коцура, Н.В. Терес. К.: Книги-XXI, 2005. 773 с.
9. Охорона культурної спадщини. Нормативна база: Зб. док. Київ: НВП «Ферокол», 2010. 580 с.
10. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: зб. док. / упоряд.: Л. В. Прибега, М. М. Яковина, С. В. Оляніна, О. М. Міщенко ; редкол.: Ю. П. Богуцький, М. І. Яковлев, М. М. Яковина та ін. Київ: Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2009. 415 с.

Додаткові:

1. Адруг А. Архітектура Чернігова другої половини XVII – початку XVIII століть. Чернігів: Чернігівський ЦНТІ, 2008. 224 с.
2. Бойко В., Гаврилюк О. Замки Тернопілля. Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2009. 80 с.
3. Вечерський В. Заповідники України. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1997. № 2. С. 30-49.
4. Вуйцик В. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові. Львів: Каменярь, 1991. 175 с.
5. Державний історико-культурний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка» / Упоряд. К. Ткаченко, Г. Нечипорко. Б.м., 2000. 12 с.

6. Державний історико-культурний заповідник «Посулля». URL: https://sv-se.facebook.com/DIKSposullya?ref=py_c
7. Житник І. Історико-культурний заповідник: проблеми і перспективи. *Сумщина*. 1999. № 33. С. 3.
8. Історико-культурні заповідники України. Довідкове видання / Автори-упорядники: Зливкова О.О., Градун Е.Ю., Звіряка А.І., Єрзіна І.В. Київ: Фенікс, 2007. 176 с.
9. Історико-культурні заповідники: Номінаційні досьє об'єктів культурної спадщини, запропоновані для занесення до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Київ: НДІ пам'яткоохоронних досліджень, 2014. 280 с.
10. Історико-культурні заповідники: Плани організації територій. Київ: НДІ пам'яткоохоронних досліджень, 2014. 256 с.
11. Колосок Б., Якубюк А. Луцький історико-культурний заповідник. Київ, 1987. 65 с.
12. Лопушинська Є. Меджибізька фортеця. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1996. № 3-4. С. 42-47.
13. Мацюк О.Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. Львів: Центр Європи, 2005. 199 с.
14. Національний заповідник «Хортиця». URL: <https://ostriv.org/>
15. Національний історико-культурний заповідник «Чигирин». URL: <http://chigirinzapovidnyk.org.ua/>
16. Православні святині Києва / Н.М. Нікітенко, Л.Г. Івакіна, В.Г. Киркевич та ін.; За ред. Н.М. Нікітенко. Київ: Техніка, 2011. 352 с.
17. Преловська І.М. Передумови, обставини організації та перші роки функціонування Софійського державного архітектурно-історичного музею-заповідника. Київ, 2015. 263 с.
18. Сікорський М.І. Переяслав мовою музеїв. Переяслав-Хмельницький: Світа, 2000. 52 с.